

**XXI међународни научни скуп „Правнички дани –
Проф. др Славко Царић“
„ОДГОВОРИ ПРАВНЕ НАУКЕ НА ИЗАЗОВЕ САВРЕМЕНОГ
ДРУШТВА“**

**XXI International Scientific Conference „Legal days –
Prof. Slavko Carić, PhD“
"THE RESPONSES OF LEGAL SCIENCES TO THE CHALLENGES OF
MODERN SOCIETY"**

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 04. и 05. октобар 2024.

Зборник радова са XXI међународног научног скупа
„Правнички дани – Проф. др Славко Царић“

„ОДГОВОРИ ПРАВНЕ НАУКЕ НА ИЗАЗОВЕ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА“

04. и 05. октобар 2024. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Милан Почуча редовни професор	Др Сања Шкорић ванредни професор
Др Владимир Козар редовни професор	Др Јоко Драгојловић ванредни професор
Др Јелана Матијашевић редовни професор	Др Маријана Младенов ванредни професор
Др Милош Марковић редовни професор	Др Ненад Бингулац ванредни професор
Др Предраг Мирковић редовни професор	Др Марко Станковић ванредни професор
Др Дарко Голић редовни професор	Др Далибор Крстинић ванредни професор
Др Јелена Шогоров Вучковић редовни професор	Др Ненад Стефановић ванредни професор
	Др Дејан Логарушић ванредни професор

За издавача:

Др Милан Почуча, редовни професор

Уредник:

Др Милан Почуча, редовни професор

Штампа:

Граф 021, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-64-6

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА - председник Научног одбора

Декан Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ

Декан Факултета за економију и инжењерски менаџмент, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ

Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ

Професор емеритус на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ

Председник Савета Правног факултета за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ

Продекан за међународну сарадњу на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф Кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Шеф Теоријске и јавноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЖЕЉКО БЈЕЛАЈАЦ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Продекан за науку на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Продекан за наставу на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ

Шеф катедре Кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и
нотаријат | Руска Федерација

ПРОФ. ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ

Председник Удружења за кривично право и криминалну политику Црне Горе
| Република Црна Гора

ПРОФ. ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ

Судија Врховног суда Црне Горе | Република Црна Гора

PROF. DR DR. WOLFGANG ROHRBACH

Akademik Evropske akademije nauka u Salzburgu | Austrija

PROF. DR. AMER FAKHOURY

Dean College of Law American University in the Emirates | Ujedinjeni Arapski
Emirati

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент, Универзитет Коменски Братислава
| Република Словачка

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision”
Универзитет | Северна Македонија

PROF DR KONSTANTINOS KOUROUPIS

University Frederik | Kipar

DR VIKTÓRIA CSIZMADIÁNÉ CZUPPON

Viši naučni saradnik, Poslovno-ekonomski fakultet, Univerzitet u Panoniji
| Mađarska

DOC. DR. SC. SANJA GONGETA, PROF. STRUČ. STUD.

Prodekanica za stručni naučnoistraživački rad i međunarodnu saradnju
Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru | Republika Hrvatska

PROF DR CRISTINA ELENA POPA TACHE

Fakultet za psihologiju, bihejvioralne i pravne nauke, Univerzitet "Andrei Sagun",
Akademija za ekonomske studije u Bukureštu | Rumunija

PROF DR ADELA DANAJ

Viši predavač na Političkim naukama i međunarodnim odnosima, Predsedavajući
Centra za istraživanje, projekte i inovacije, Univerzitet Njujork u Tirani | Albanija

PROF. DR VALENTINA RANALDI

Pravni fakultet, Univerzitet "Niccolò Cusano" | Italija

ПРОФ. ДР НЕБОЈША ШАРКИЋ

Професор емеритус Правног факултета, Универзитета Унион у Београду
| Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЧЛОВИЋ

Директор Института за упоредно право у Београду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ПРОФ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - ПРЕДСЕДНИК ОРГАНИЗАЦИОНОГ ОДБОРА

ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ

ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ПРОФ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ПРОФ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ПРОФ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА ПЕТРОВИЋ

ДР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСП АЊА КОПРИВИЦА

МР МАРА ДЕСПОТОВ

МСП ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСП АЊА КОПРИВИЦА, асистент

UDK: 343.232(485)
DOI: 10.5937/PDSC24497B

Dr Nenad Bingulac, vanredni profesor
Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu,
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
email: nbingulac@pravni-fakultet.info, 0695202255

Dr Marija Stanković, docent
Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu,
Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu
marija.stankovic@pravni-fakultet.info

ZASTUPLJENOST KRIVIČNIH DELA U MULTIKULTURALNIM SREDINAMA NA ISKUSTVIMA ŠVEDSKE

Apstrakt:

Posmatrano kroz percepciju građana sa prostora južne Evrope, „komšije“ sa severa kontinenta su po mnogim aspektima posebni, počevši od kulturoloških autentičnih formi, međusobne socijalne funkcionalne distance, ekonomskih standarda, klimatskih karakteristika, posebnosti u krivičnom a pogotovo penalnim rešenjima. Drugim rečima, te zemlje, pa svakako i Švedska među njima neretko su se uzimale za pozitivan primer. Skoro poslednju deceniju, Švedska susreće se sa sve većim stepenom multikulturalne razlike posebno kada se uzme u obzir da je poznata po svojoj progresivnoj imigracionoj politici, prihvatajući veliki broj migranata iz različitih delova sveta, što poslednjih godina dovodi do određenih socijalnih i sigurnosnih izazova. Raznovrsnosti i multikulturalnosti švedskog društva predstavlja jedan od ključnih aspekata koji se često ističu u vezi sa kriminalitetom u multikulturalnim sredinama, a u čijoj je osnovi socio-ekonomska situacija. Do sada ukazano predstavlja jedan segment analize koja će biti sprovedena u samom radu. Osnovna hipoteza rada je na zastupljenosti pojedinih krivičnih dela u društvu u Švedskoj koje po svojim karakteristikama je izrazito multikulturalno. Imajući prethodno izneto na umu, primetan je porast određenih vrsta kriminalnih aktivnosti a pre svega nasilno ponašanje i krađe. Sekundarni cilj ovog rada je da se ulaže na zakonodavnu reakciju i da se razmotri pitanje preventivnih delovanja i mehanizama. Posredni značaj ovog rada može se uvideti i u približavanju ne samo zakonodavnih

rešenja već i penalne i društvene reakcije na pojedina posebno zastupljena krivična dela čime se može proširiti krivičnopravna percepcija.

Ključne reči: *krivično pravo, prekršajno pravo, penalna politika, švedsko iskustvo, multikulturalnost*

Uvodna razmatranja

Švedski krivični zakonik¹ usvojen je 1962. godine, a stupio je na snagu 1965. godine. Poslednje izmene i dopune bile 2020. godine i koje su se odnosile na krijumčarenje, a pre toga bile su izmene i dopune iz 1968. godine koje su se odnosile na krivična dela koja u relaciji sa narkoticima, zatim iz 1971. godine koje su se odnosile na krivična dela poreske utaje, zatim 1972. godine kada je usledilo preciziranje krivičnih dela iz oblasti bezbednosti saobraćaja i iz 1998. godine kada su uvrštena krivična dela iz oblasti ekologije.²

U sprovedenim studijama koje su okončane pre desetak godina a koje su analizirale period od kraja sedamdesetih pa do dvehiljaditih, može se uvideti da su istraživači došli do zaključka da u međunarodnom poređenju švedski krivični zakonik i celokupna penalna politika ne može se smatrati za strogom iako se može kroz analizu takođe uvideti tendenciozno sve češće izricanje strožijih krivičnih sankcija poseno za teža krivična dela. Kao primer se može navesti da tokom 1978. godine svega je bilo izrečeno osam težih kazni, dok je 2000. godine od ukupnog broja kazni izrečeno oko 10 procenata najtežih kazni.³

U ovom istraživanju neće se otvarati diskusija koja bi se odnosila na razmatranje zbog čega je švedsko krivično zakonodavstvo posmatrano sa savremenog aspekta možda donekle inertno, niti će se razmatrati pozitivni niti negativni aspekti njivove doslednosti i specifičnosti posebno ako se uzmu i kulturološki uglovi. S druge strane nužno je ukazati da nekoliko naučnih činjenica koje ukazuju na to da trenutna „loša“ bezbednosna situacija posmatrano kroz prizmu krivičnog zakonodavstva i penalne politike nije isključivo posledica savremenih dešavanja o kojima će svakako biti reči u nastavku ovog rada, ali su nesporno te okolnosti dovele do nužnosti da se celokupna krivičnopravna zaštita u švedskom zakonodavstvu dovede do stručnog i naučnog preispitivanja.

¹ Brottsbalken, SFS 1962:700, The Government of Sweden, The Swedish Criminal Code

² Traskman, Per Ole (2003), preuzeto sa https://shs.hal.science/halshs-00419159v2/file/RAPPORTS_NATIONAUX_-_Sweden_-_Per_Ole_TRASKMAN.pdf, 07.08.2024.

³ Ahlberg J. (2002), Crime Trends in Sweden 1998-2000. BRA° Report 2002 :2, str. 16-17.

Osvrt na pojedinosti sistema krivičnog pravosuđa i penalne politike u Švedskoj

Retribucija posebno pre 18. veka, bila praktično osnovno stanovište u švedskim zatvorima. Posebno se može istaći da za većinu „krivičnih dela“ izricala se smrtna kazna. Počevši od 1800-ih, postepeno su vidljivi stavovi u kojima se ne dvosmisleno ističu predlozi za humanizaciju kazni, pa samim tim i kazne zatvora. Kada bi se napravilo poređenje godine sa 1844. godine, moglo bi se uvideti da stopa zatvora u Švedskoj bila je četiri puta veća nego 150 godina kasnije, a u odnosu na danas mogo više. Sve pomenuto je dovelo da se 1945. godine ukine kazneno-popravni sistem što je za posledicu imalo uveđenje alternativa kazni zatvora i nastajanje novčanih kazni.⁴

U uvodnom razmatranju je ukazano da je Švedski krivični zakonik usvojen je 1962. godine, a da je stupio na snagu 1965. godine, što je poseban značaj imalo kada je reč o predviđanju krivičnih sankcija.

Od značaja je da se ukaže da već 1974. godine su reorganizovane zatvorske i probacione službe, a kao relevantan podatak se može izneti da prosečna kazna zatvora u tom periodu je bila četiri meseca, a da su zatvorsku populaciju činili uglavnom mladi muškarci sa socijalnim problemima, nižim stepenom obrazovanja i ograničenim mogućnostima zapošljavanja. Zavisnost od droga je ozbiljan problem te stoga je oko 30 procenata zatvorske populacije su bili zavisnici od droge do kasnih 1970-ih. Potrebno je još ukazati da je u tom periodu usledilo nekoliko štrajkova glađu među zatvorenicima što je imalo za posledicu ponovnu promenu penalne politike i sve više izricanja alternativnih sankcija.⁵

U savremenom švedskom zakonodavstvu kazna zatvora predstavlja najstrožiju sankciju. Sudovi su dužni da posvete posebnu pažnju za ujednačenim kažnjavanjem i da odnos kazne i izvršenog krivičnog dela bude u skladu, uz posebno razmatranje svih otežavajućih i olakšavajućih okolnosti za svaki slučaj ponaosob. U slučajevima kada postoje okolnosti da se izrekne alternativa kazni zatvora takva odluka se mora jasno presudom obrazložiti.⁶

Ne samo kada je upitanju kazna zatvora kao najteža sankcija, već u celokupnom penalnom sistemu, oformljene su zatvorske i probacione službe koje kao osnovni zadatak imaju sprovođenje zatvorskih i uslovnih kazni, nadzor nad uslovno otpuštenim licima, sprovođenje uputstava za rad u javnom interesu. Upravo iz ovog

⁴ Kuhlhorn, E. (1981) Imprisonment and the Criminal Justice System in Sweden, Information Bulletin of the National Swedish Council for Crime Prevention, str. 1.

⁵ *Ibid.*

⁶ Swedish Prison and Probation Admin (1994) Swedish System of Sanctions, Norrköping, Citizen Involvement Material, Sweden, str.11.

razloga ove službe imaju poseban značaj i ulogu u smislu postizanja svrhe kažnjavanja.⁷

Pojedina istraživanja karakterišu švedske zatvore kao razvijene u veoma uspješne institucije kada je u pitanju „proizvodnja“ poslušnih, disciplinovanih zatvorenika i održavanje reda i kontrole. U zatvorenom okruženju u smislu kazno-popravnih ustanova primenjuju se i funkcionišu disciplinske tehnike, dok u vanzavodskim okolnostima pokazalo se da su njihovi efekti ograničeni. Ovakav „uspeh“ se mora posmatrati kao ključni faktor konsolidacije zatvora. Imajući svest da je kriminal pre svega društveni fenomen, koji nastaje i reprodukuje se u društvenim kontekstima van domašaja mehanizama zatvora nezavisno od toga da li se zatvori smatraju za mehanizime rehabilitacije ili disciplinovanja.⁸

U savremenom krivičnom zakonodavstvu Švedske u većini slučajeva sud odlučuje o visini i vrsti kazne koja će se izreći ali postoje i određeni slučajevi u kojima tužilac može da odluči i o merama zabrane i kaznama.⁹ Imajući na umu konciznost ovog istraživanja, pomenuto se neće šire razmatrati, isto kao što je zbog pomenutog za primer kazne uzeta kazna zatvora kao ogledni reprezent. U tom smislu, kazna zatvora u savremenom krivičnom švedskom zakonodavstvu može biti od 14 dana do doživotnog zatvora.

Dužina kazne zatvora u velikoj meri zavisi od toga o kojoj društvenoj opasnosti se radi, odnosno o težini krivičnog dela. Sva krivična dela imaju raspon kazni koji navodi minimalnu i maksimalnu moguću kaznu za to konkretno krivično delo. Sud razmatra kaznu u svakom pojedinačnom slučaju, vodeći računa o specifičnim okolnostima tog slučaja, kao što su otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti. Uzeće se u obzir i uzrast osuđenog lica, s tim da se maloletnicima izriču kraće zatvorske kazne od odnosu na punoletna osuđena lica.¹⁰

Doživotna kazna nema vremensko ograničenje. To u praksi znači da osuđeno lice kome je izrečena doživotna kazna zatvora neće znati koliko će trajati zatvor. Lice koje na izdržavanju doživotne kazne zatvora može podneti zahtev da mu se trajanje kazne vremenski odredi nakon proteka najmanje 10 godina. Nakon razmatranja

⁷ The Swedish Prison and Probation Service, preuzeto sa: www.kriminalvarden.se/swedish-prison-and-probation-service, 07.08.2024.

⁸ Nilsson, R. (2003) The Swedish Prison System in Historical Perspective: a Story of Successful Failure?, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, Vol.4, Iss.1, str. 2. i Nilsson, R. (2002). A Well-Built Machine, A Nightmare for the Soul: The Swedish Prison System in Historical Perspective, *Journal of the Institute of Justice and International Studies*, str. 13.

⁹ Johansson Welin, K. (2024), Sanctions and sentences, Swedish Prosecution Authority, preuzeto sa: <https://www.aklagare.se/en/from-crime-to-sentence/sanctions-and-sentences/>, 07.08.2024.

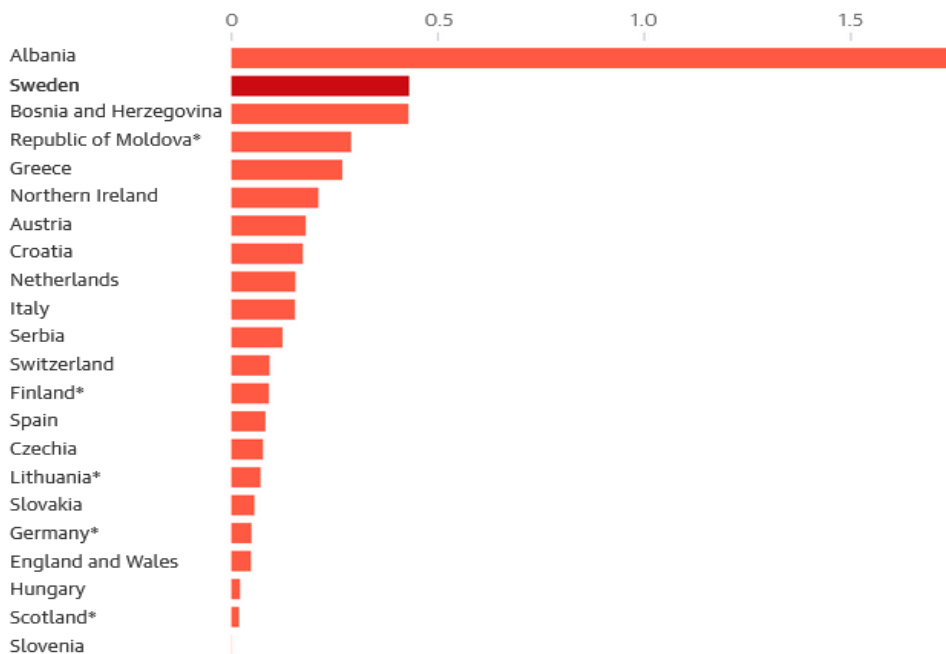
¹⁰ Sundhall J, Hillén S. (2024) The Punishable Child in Sweden—The Tidö Agreement from a Children’s Rights Perspective. *Social Sciences*, 13(4):215.

ovakve molbe, ako okružni sud prihvati da vremenski odredi kaznu zatvora u tim okolnostima minimalna kazna zatvora ne može da bude kraća od 18 godina.¹¹

Iz dosadanjeg dela ovog istraživanja može se videti više specifičnosti krivičnog i penalnog sistema u Švedskoj koji je svakako podložan pozitivnim ali i korektivnim kritikama. Ovakav sistem je stavljen pred veliki izazov poslednjih nekoliko godina a na osnovu statističkih pokazatelja može se uvideti da nije održiv.

Analiza tendencije porasta kriminaliteta u Švedskoj

Po podacima koji su dostupni na osnovu istraživanja sprovedenih od strane Kancelarija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal – UNODC, Švedska ima jednu od najviših stopa smrtnosti prouzrokovano od oružja po glavi stanovnika u odnosu na ostale evropske zemlje. U periodu analize može se videti da tokom 2022. godine samo Albanija ima veću stopu dok je Švedska na drugom mestu. (Grafikon 1)

Grafikon 1: Smrtnost prouzrokovana vatrenim oružjem¹²

Na osnovu studije koja je sprovedena, a koja se odnosila na broj izvršenih krivičnih dela ubistva u Švedskoj, može se videti da je 2020. godine u odnosu na

¹¹ Johansson Welin, K. (2024), Sanctions and sentences, Swedish Prosecution Authority, op.cit.

¹² United Nations office on drugs and crime – UNODC, Victims of homicide, preuzeto sa: <https://dataunodc.un.org/content/data/homicide/homicide-rate>, 07.08.2024.

2019. godinu broj izvršnog ovog krivičnog dela u porastu za 10,63%, dok je 2019. godine u odnosu na 2018. godinu zabeležen porast od 1,71%.¹³

Kada se posmatraju podaci koji su prikupljeni i obrađeni za 2023. godinu a odnose se na stepen celokupnog kriminaliteta u državi, od evropskih zemalja, Švedska je na četvrtom mestu, a ispred nje se nalaze Belorusija, Francuska i Belgija. Po podacima iz dosadašnjih kvartala 2024. godine, stanje ne promenjeno. (Tabela 1)

Rank	Country	Crime Index
1	Belarus	56.4
2	France	55.3
3	Belgium	49.1
4	Sweden	48.5
5	Moldova	47.1
6	Greece	47.0
7	United Kingdom	46.9
8	Italy	46.9
9	Ukraine	46.7
10	Ireland	45.9

*Tabela 1: Index stope kriminaliteta na prostoru Evrope za 2023.godinu*¹⁴

Kada se pomenuti podaci uporede sa 2021. godinom i statistikom koju je sprovela agencija iz Švedske, može se uvideti da i te godine Švedska se nalazi na četvrtom mestu po visini stope kriminala. (Tabela 2)

Švedska agencija za prevenciju kriminala je tokom 2005. godine uvidela povezanost između povećanja kriminaliteta i migranata. Švedska kao multikulturalna država ima višedecenijsku usaglašenost među multikulturalnom populacijom pa tako po podacima iz 2010. godine 15% populacije čine lica koja nisu rođena u Švedskoj, a od kojih 6% je rođeno izvan Evrope. Zatim, svaki četvrti stanovnik zemlje ima strano poreklo što čini 24,9%, a svaki treći ima najmanje jednog roditelja rođenog u

¹³ Sweden Murder / Homicide Rate 1960-2024, preuzeto sa: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/SWE/sweden/murder-homicide-rate>, 07.08.2024

¹⁴ Europe: Crime Index by Country 2023, Numbeo, preuzeto sa: https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2023&displayColumn=0®ion=150, 07.08.2024.

inostranstvu što predstavlja 32,3%.¹⁵ Pomenuto se ukazuje iz razloga što višedecenijska multikulturalna sredina nije formirala savremene bezbednosne izazove koji postoje u Švedskoj. Postojeća funkcionalnost i koherentnost je uzurpirana migrantskom krizom, odnosno doseljavanjem većeg broja migranata u Švedsku jer ona svakako predstavlja model pozitivne multikulturalne imigracione politike.¹⁶

Glæpavísitalan 2021

Ríki Evrópu skv. glæpavísítölu Numbeo

1. Hvíta-Rússland	60,27
2. Frakkland	49,20
3. Úkraína	48,28
4. Svíþjóð	47,20
5. Moldova	46,56
6. Bretland	45,26
7. Írland	45,02
8. Ítalía	44,37
9. Belgía	44,17
10. Grikkland	44,14
11. Bosnía	43,01
12. Albanía	41,64
13. Svartfjallaland	41,61
14. Rússland	40,13
15. Malta	38,93
16. Makedónía	38,59
17. Serbía	38,26
18. Búlgaría	38,12
19. Lettland	37,21
20. Kosovo	36,12

21. Þýskaland	35,42
22. Ungverjaland	34,81
23. Litháen	33,84
24. Noregur	33,35
25. Spánn	33,13
26. Lúxemborg	32,15
27. Portúgal	29,89
28. Slóvakía	29,74
29. Pólland	29,32
30. Rúmenía	28,35
31. Holland	27,22
32. Finnland	27,01
33. Danmörk	26,72
34. Tékkland	25,31
35. Austurríki	25,23
36. Króatía	24,91
37. Ísland	24,13
38. Eistland	23,38
39. Slóvenía	21,79
40. Sviss	21,35
41. Mön	20,79

Tabela 2: Index stope kriminaliteta na prostoru Evrope za 2021. godinu ¹⁷

Kao što je već spomenuto Švedska agencija za prevenciju kriminala je 2005. godine objavila izveštaj u kome je razmotrena veza između imigracije i kriminala. U toj studiji su izneti nesporni podaci iz koji se jasno može videti da na osnovu sveobuhvatne studije veliki priliv migranata ima povezanost sa rastućom stopom kriminala. Analiza je obuhvatila nekoliko različitih kategorija krivičnih dela. Od ukupnog broja izvršilaca krivičnih dela, 58% su bili migranti. Kod krivičnog dela

¹⁵ Muthuswamy, K. (2024), A visual history of "multiculturalism" in Sweden - and the society's attitude towards it, preuzeto sa: <https://karthik.se/multiculturalism/>, 07.08.2024.

¹⁶ Borevi, K. (2013), Understanding Swedish Multiculturalism. In: Kivisto, P., Wahlbeck, Ö. (eds) Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States. Palgrave Politics of Identity and Citizenship Series. Palgrave Macmillan, London, str. 140.

¹⁷ Magnússon, A. (2021) Ísland eitt öruggasta landið, preuzeto sa: https://www.mbl.is/frettir/innlent/2021/02/19/island_eitt_oruggasta_landid/, 07.08.2024.

ubistva, nehatnog ubistva i pokušaja ubistva 70% izvršilaca ovih dela su bili migranti. Isto je i kod krivičnog dela razbojništva gde 70% izvršilaca su bili migranti. Podaci su takođe pokazali da 13% krivičnih dela čine ilegalni migranti, iako je mali broj takvih migranata procenat izvršilaca je zabrinjavajuće velik.¹⁸ U primetnoj meri je povećan i broj krivičnog dela silovanja i seksualnog uznemiravanja, proteklih deset godina.¹⁹

Policijske uprave Švedske su još 2017. godine objavile izveštaj o geografskim područjima koja su posebno izložena kriminalu i društvenim nemirima, socijalnim i ekonomskim nejednakostima. Pojedine izjave zvaničnika posebno ukazuju da se ta područja ponekad pogrešno nazivaju „zonama zabranjenih kretanja“. U poslednjem izveštaju objavljenom o ovim zonama koji je publikovan 2021. godine, 61 geografska oblast je identifikovana kao „ranjiva“.²⁰

U ovim oblastima primećene su stope dugoročne nezaposlenosti koje su su iznad proseka, a dodatno zabrinjava podatak da u većini ovih oblasti nezaposlenost je u porastu. Po pojedinim pokazateljima ekonomski standard je u ovim oblastima manji za 60%. Ohrabljuje podatak da se smanjio procenat mladih ljudi koji se ne školuju u poslednjih 10 godina što utiče na regrutovanje u kriminalne grupe. U 2012. godini, mladi u rasponu od 15 do 20 godina su činili 16,9% svih osumnjičenih za krivična dela trgovina drogom dok 2022. godine taj procenat je iznosilo 29,7%.²¹

Novonastali bezbednosni izazovi ne odnose se isključivo na pomenute „ranjive“ ili „zone zabranjenog kretanja“ već velike probleme i izazove imaju veći Švedski gradovi poput Stokholma, Geteborga i Malmea u kojima je visok stepen nasilja koje sprovode bande posebno sa smrtnim ishodom.²² Podaci o ovome su već prikazani u prethodnom delu ovog istraživanja.

¹⁸ Adamson, G. (2020), *Migrants and Crime in Sweden in the Twenty-First Century*, Society 57, str. 9..

¹⁹ Ministry for Foreign Affairs of Sweden (2024) There has been a major increase in the number of reported sexual offences in Sweden, preuzeto sa: <https://www.government.se/articles/2017/02/facts-about-migration-and-crime-in-sweden/>, 07.08.2024.

²⁰ Ministry for Foreign Affairs of Sweden (2024) In Sweden there are a number of 'no-go zones' where criminality and gangs have taken over and where law enforcement does not dare to go, preuzeto sa: <https://www.government.se/articles/2017/02/facts-about-migration-and-crime-in-sweden/>, 07.08.2024.

²¹ Sunnemark, V. (2024), How gang violence took hold of Sweden, preuzeto sa: <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/30/how-gang-violence-took-hold-of-sweden-in-five-charts>, 07.08.2024.

²² Dyvik, E. (2024), Crime in Sweden - statistics & facts, Crime & Law Enforcement, Society, preuzeto sa: <https://www.statista.com/topics/7088/crime-in-sweden/#topicOverview>, 07.08.2024.

Švedska nova strategija protiv nasilnog ekstremizma i terorizma

Vlada Švedske je usvojila novu sveobuhvatnu nacionalnu strategiju protiv nasilnog ekstremizma i terorizma koja bi trebala biti implementirana do sredine 2026. godine. Pored pomenutog posebno je zadužila službu bezbednosti, policiju, agenciju za vanredne situacije i centar za sprečavanje nasilnog ekstremizma (pod pokroviteljstvom Švedskog nacionalnog saveta za prevenciju kriminala) da preduzmu mere za inkorporaciju strategije u svoje aktivnosti. Iako je već postojala ova strategija (iz 2008. i 2012. godine) usled novih okolnosti i bezbednosnih izazova potrebna je nova sveobuhvatnija nacionalna strategija protiv nasilnog ekstremizma i terorizma koja može da odgovori na nove scenarije i konstantno povećanje bezbednosnih pretnji. Svakako jedan od očekivanih rezultata je da se omogući bezbednost i sigurnost pojedinca. Pomenuto ne predstavlja lak zadatak jer pretnja od nasilnog ekstremizma i terorizma sve je složenija i teža za borbu. Prilikom diskusija na temu staranja nove strategije mogli su se čuti i stavovi da postoji i ustavna pretnja usled za cilja da se potkopa poverenje u društvo i njegove institucije.²³

Strategija se može podeliti u četiri strateške oblasti: a) sprečavanje nasilnog ekstremizma i terorizma, b) sprečavanje terorističkih napada i drugih ideološki motivisanih zločina, c) zaštita ljudi i funkcija i d) upravljanje situacijom tokom i nakon napada.

Trenutno se sprovodi sveobuhvatan lokalni rad na prevenciji kriminala. Iz strategije se može videti da se posebna pažnja posvećuje okolnostima tokom i nakon napada. U tom smislu društvo se mora pripremiti da zna kada da se organizuje tokom napada. Iako strategija osnovni cilj ima sprečavanje napada, društvo mora biti spremno da upravlja situacijom u kojoj se napad ipak dogodi. Ovo uključuje mogućnost da se interveniše i zaustavi napad koji je u toku, ali i da se žrtvama napada pruži adekvatna podrška.²⁴

²³ Wide, E. (2024), Prevent, avert, protect and manage: new national strategy against violent extremism and terrorism, preuzeto sa: <https://www.government.se/press-releases/2024/01/prevent-avert-protect-and-manage-new-national-strategy-against-violent-extremism-and-terrorism/>, 07.08.2024.

²⁴ *Ibid.*

Zaključna razmatranja

Uvek kada se postavi pitanje koji je način efikasan za suzbijanje kriminalnih ili bezbednosnih pojava, najčešće će biti odgovor da je prevencija najdelotvornija. Tako i u aktuelnim krivičnopravnim izazovima koji postoje u Švedskoj.

U ovom radu ukazano je koja su to trenutno krivična dela najzastupljenija u Švedskoj kao jednoj od multikulturalnih sredina, a da je upravo ključni razlog za toliku zastupljenost novonaseljeno nešvedsko stanovništvo.

Da bi Švedsko društvo nastavilo da karakteriše otvorenost, dobre vrednosti, demokratija i poštovanje osnovnih ljudskih prava i sloboda, mora biti omogućena sloboda kretanja na bezbedan i siguran način i uspostavljanje vere u sigurnost države.

U Švedskoj su aktuelne tri glavne paralelne pretnje: terorizam i nasilni ekstremizam, neprijateljske akcije protiv Švedske i organizovani kriminal, a kao posledica toga je da u avgustu 2023. Švedska služba bezbednosti je podigla nivo terorističke pretnje sa nivoa 3 (povišen) na nivo 4 (visok) na skali do pet.

S obzirom da se ovde radi o međunarodnom problemu koji je najvidljiviji trenutno u Švedskoj, nužno je sa većom dozom pažnje ispratiti i sudelovati u pronalaženju adekvatnog odgovora na aktuelne krivičnopravne i bezbednosne probleme i da se taj pronađen način može po potrebi uz prilagođavanje primenuti i na druge države. Klasične mere kao što je poostrožavanje penalne politike smatramo da neće imati efekta jer različiti su motivi i uzroci, dok s druge strane posmatrano usvojena strategija može dati odgovarajući efekat jer moraju da postoje napori da se društvo zaštiti od nasilnog ekstremizma i terorizma stoga moraju mere moraju biti uporne, trajne i strateške.

Nenad Bingulac, PhD, Associate Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad,
University Business Academy in Novi Sad

Marija Stanković, PhD, Assistant Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad,
University Business Academy in Novi Sad

REPRESENTATION OF CRIMINAL OFFENSES IN MULTICULTURAL ENVIRONMENTS BASED ON SWEDISH EXPERIENCES

Abstract:

Observed through the perception of citizens from southern Europe, "neighbors" from the north of the continent are special in many aspects, starting from cultural authentic forms, mutual social functional distance, economic standards, climatic characteristics, peculiarities in criminal and especially penal solutions. In other words, those countries, and certainly Sweden among them, were often taken as a positive example. For almost the last decade, Sweden has been facing an increasing degree of multicultural difference, especially considering that it is known for its progressive immigration policy, accepting a large number of migrants from different parts of the world, which in recent years has led to certain social and security challenges. The diversity and multiculturalism of Swedish society is one of the key aspects that often stand out in connection with crime in multicultural environments, which is based on the socio-economic situation. What has been indicated so far represents one segment of the analysis that will be carried out in the paper itself. The basic hypothesis of the work is on the representation of certain criminal acts in the society in Švedska, which by its characteristics is extremely multicultural. Bearing in mind the above, there is a noticeable increase in certain types of criminal activities, primarily violent behavior and theft. The secondary goal of this work is to invest in the legislative response and to consider the issue of preventive actions and mechanisms. The indirect importance of this work can be seen in the convergence not only of legislative solutions, but also of penal and social reactions to some particularly represented criminal acts, which can expand the perception of criminal law.

Key words: criminal law, misdemeanor law, penal policy, Swedish experience, multiculturalism

Literatura

1. Adamson, G. (2020), Migrants and Crime in Sweden in the Twenty-First Century, *Society* 57, str. 9–21.
2. Ahlberg J. (2002), Crime Trends in Sweden 1998-2000. *BRA° Report 2002 :2*
3. Borevi, K. (2013), Understanding Swedish Multiculturalism. In: Kivisto, P., Wahlbeck, Ö. (eds) *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States. Palgrave Politics of Identity and Citizenship Series. Palgrave Macmillan*, London, str. 140–169.
4. Brottsbalken, SFS 1962:700, The Government of Sweden, The Swedish Criminal Code
5. Dyvik, E. (2024), Crime in Sweden - statistics & facts, Crime & Law Enforcement, Society, preuzeto sa: <https://www.statista.com/topics/7088/crime-in-sweden/#topicOverview>, 07.08.2024.
6. Europe: Crime Index by Country 2023, Numbeo, preuzeto sa: https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2023&displayColumn=0®ion=150, 07.08.2024.
7. Johansson Welin, K. (2024), Sanctions and sentences, Swedish Prosecution Authority, preuzeto sa: <https://www.aklagare.se/en/from-crime-to-sentence/sanctions-and-sentences/>, 07.08.2024.
8. Kuhlhorn, E. (1981), Imprisonment and the Criminal Justice System in Sweden, *Information Bulletin of the National Swedish Council for Crime Prevention*, str. 1-16.
9. Magnússon, A. (2021), Ísland eitt öruggasta landið, preuzeto sa: https://www.mbl.is/frettir/innlent/2021/02/19/island_eitt_oruggasta_landid/, 07.08.2024.
10. Ministry for Foreign Affairs of Sweden (2024) In Sweden there are a number of ‘no-go zones’ where criminality and gangs have taken over and where law enforcement does not dare to go, preuzeto sa: <https://www.government.se/articles/2017/02/facts-about-migration-and-crime-in-sweden/>, 07.08.2024.
11. Ministry for Foreign Affairs of Sweden (2024), There has been a major increase in the number of reported sexual offences in Sweden, preuzeto sa: <https://www.government.se/articles/2017/02/facts-about-migration-and-crime-in-sweden/>, 07.08.2024.

12. Muthuswamy, K. (2024), A visual history of "multiculturalism" in Sweden - and the society's attitude towards it, preuzeto sa: <https://karthik.se/multiculturalism/>, 07.08.2024.
13. Nilsson, R. (2002), A Well-Built Machine, A Nightmare for the Soul: The Swedish Prison System in Historical Perspective, *Journal of the Institute of Justice and International Studies*, str. 11–21.
14. Nilsson, R. (2003), The Swedish Prison System in Historical Perspective: a Story of Successful Failure?, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, Vol.4, Iss.1, str. 1-20.
15. Sundhall J, Hillén S. (2024), The Punishable Child in Sweden—The Tidö Agreement from a Children's Rights Perspective. *Social Sciences*, 13(4):215.
16. Sunnemark, V. (2024), How gang violence took hold of Sweden, preuzeto sa: <https://www.theguardian.com/world/2023/nov/30/how-gang-violence-took-hold-of-sweden-in-five-charts>, 07.08.2024.
17. Sweden Murder / Homicide Rate 1960-2024, preuzeto sa: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/SWE/sweden/murder-homicide-rate>, 07.08.2024.
18. Swedish Prison and Probation Admin (1994) Swedish System of Sanctions, Norrköping, *Citizen Involvement Material*, Sweden, str.11-15.
19. The Swedish Prison and Probation Service, preuzeto sa: www.kriminalvarden.se/swedish-prison-and-probation-service, 07.08.2024.
20. Traskman, P. O. (2003), preuzeto sa https://shs.hal.science/halshs-00419159v2/file/RAPPORTS_NATIONAUX_-_Sweden_-_Per_Ole_TRASKMAN.pdf, 07.08.2024.
21. United Nations office on drugs and crime – UNODC, Victims of homicide, preuzeto sa: <https://dataunodc.un.org/content/data/homicide/homicide-rate>, 07.08.2024.
22. Wide, E. (2024), Prevent, avert, protect and manage: new national strategy against violent extremism and terrorism, preuzeto sa: <https://www.government.se/press-releases/2024/01/prevent-avert-protect-and-manage-new-national-strategy-against-violent-extremism-and-terrorism/>, 07.08.2024.

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотека Матице српске, Нови Сад

34:316.3"20"(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп "Правнички дани - проф. др Славко Царић" (21 ; 2024 ; Нови Сад)

XXI међународни научни скуп "Правнички дани - Проф. др Славко Царић" "Одговори правне науке на изазове савременог друштва", Нови Сад, 4. и 5. окт. 2024 = XXI International Scientific Conference "Legal days - Prof. Slavko Carić, PhD" "The Responses of Legal Sciences to the Challenges of Modern Society" : [зборник радова] / [уредник Милан Почуча]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2024 (Нови Сад : Граф 021). - 770 стр. : илустр. ; 24 cm

Радови на срп. (ћир. и лат.) и енгл. језику. - Тираж 150. - Стр. 23-26: Уводна реч / Милан Почуча = Opening word / Milan Počuča. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-86121-64-6

а) Правна наука - Савремено друштво - 21. в. – Зборници

COBISS.SR-ID 153244169